

čovečna t. j. izraz kolektivnog proleter-skog čoveka. Civilizacija dojučeranjih robova.

Zenitisti su protiv sentimentalne umetnosti kao i protiv sentimentalne politike. Još mogu da se trpe neopasne pesničke suze ali kolektiv jedne rase u svom političkom delovanju nesme biti sentimentalna. Sentimentalan znači biti — negativan.

Mi svi neizrecivo patimo od sentimentalne politike u našoj zemlji koja je gotovo bez ikakvih „zajedničkih interesa“ samo sentimentalnošću vezana za politiku jedne zapadnoevropske države.

Svaki aktivni političar, koji bi bar iz taštine, hteo ujedno da bude i tvorac naše kulturne budućnosti, morao bi se već danas koristiti koliko tečevinama nauke toliko i tečevinama nove socijalno kulturne politike u Rusiji. Čiste političke metode osnivane na tolikim velikim papirnatim zabludama, ne dovode do nikakvih rezultata i preče svaki progres. Današnji evropski parlamentarizam, uvetovan brojem pojedinih političkih partija, nemoćan je da uspešno reši bujicu novih problema ekonomske i kulturne naravi. Današnje političke partije nemogućne su u ovakvoj zastareloj formi, jer iznose na površinu ljude čije sposobnosti retko odgovaraju zadacima koje su im poverene. (U Rusiji je nemoguće u hiljadu godina čudo, da ministar saobraćaja bude pop!) Velika je mana naše unutrašnje kao i spoljne politike, da je zaražena sentimentalizmom koji se nikako ni ne pokušava lečiti. To treba videti i odlučno prerezati tu nesretnu žilu plave krvi. Mnogo je važnija ekonomska budućnost i socijalni poredak našeg društva, koje stenje od neuređenosti, nego makar čije „suze sina razmetnoga“. Ta nesretna sentimentalnost koju preziru čak i moderne žene u ljubavi, nije sadržina života — ne izgrađuje život a niti vreme. Ako i postoji neko veštačko i dadaističko samozvano pitanje poznato pod imenom „hrvatsko pitanje“, onda logično i bezuverno postoje milijuni takovih sličnih pitanja kao „Nesretna ljubav“, „Napokon ostavljena“ itd. Ali nigde na svetu ne pravi se iz tih malih ličnih nesrećica državno pitanje, kako su to dopustili kod nas neki dafe-kovidni političari i cela jugoslavenska štampa.

Da u našoj unutrašnjoj politici nebi smelo postojati ni jedno nacionalističko pitanje, i da se ne bi smeloni pod kojim imenom uzimati ozbiljno u pretres, moralo bi biti jasno svima. To je gospodo politički anahronizam, pošto u svim ostalima državama posle Svetskog Rata, naročito posle Ruske Revolucije, takova pitanja ne nalaze mesta ni u šaljivim listovima. Sva su ta pitanja socijalno-ekonomske i opšte kulturne naravi. Zašto da mi budemo poslednji i najreakcionarniji? Zašto se do danas nije promenio bar smer spoljne politike što nas najviše interesuje? Zašto se bar nisu uspostavile političke veze s Rusijom? Mi ne spominjemo ovde ono propušteno vreme, kada je to već trebalo učiniti, ali uvereni smo i naglašavamo, da bi takav čin naše spoljne politike i danas blagotvorno delovao na rešenje mnogih unutrašnjih kao i spoljnih pitanja, koja su bezuverno, bez političke saradnje sa Rusijom — nerešiva.

Ih zovemo. Da nam prepuste da mi lečimo Rusiju — govorio je drugi. Mi nismo ravnopravni — govorio je treći. „Nepriznati“ su došli. — Bolesnik je neizlečiv — rekoše. Predajte nam bolesnika. Izmeničemo celi organizam. Samo tako može ozdraviti. — Ne! Nipošto! Mi moramo izlečiti našeg i vašeg bolesnika. Za umirenje naše lične svesti i radi opravdanja pred neizbežnim sudom istorije — govorio je predsednik jedne republike. „Nepriznati“ su otišli neizvešči senzacionalnu operaciju i ne prodavši svojih bogatih laboratorija. Posle još teže komplikacije, opet je savzvana druga jalova konferencija u Haag. Stare zablude. Političari koji žive u dubokoj zabludi da su lekari i da su „volja“ naroda, odlučili su napokon umorili Evropu. Bili su zatečeni u pripremi i predani čovečanskom tribunalu. Evropa je međutim, pomoću radiotele-fona bila odmah obaveštena o osnovi svojih hrabrih muževa. Odlučila je da počini samoubistvo, što su joj napokon dozvolili uz uvet, da proguta Sibiriju, Kavkaz i Moskvu.

Greh je, i mi ne smemo vezati našu mladu sudbinu sa kulturnom i političkom degeneracijom onih kojih propadaju na štetu svoju i onih koji dolaze. Mi znamo, da o rešenju ekonomsko-socialnih pitanja i „promene pravca“ naše spoljne politike, ovisi i celokupno rešenje umetničkih kao i ostalih kulturnih pitanja. Zato mi zenitisti odlučno tražimo od naših državnika nesenimentalnu politiku, jer tek onda i mi možemo stvarati slobodno i neovisno — nesenimentalnu novu umetnost, novu kulturu i balkansku civilizaciju.

Ljubomir Micić

AJA СОФИЈА

Ako bаш хохете
Ја верујем губавци
Полудео сам без новинског упитника
Кривцом хрватског блока и ваздушне
републике

Мој друг је Урал
Моја сестра Авала
Диагнозу лудак писао је сам
МАЛА ДЕЦА ВИДЕ ПРЕДМЕТЕ БЕЗ
ПЕРСПЕКТИВЕ
ВЕЛИКА ДЕЦА ВИДЕ ПЕРСПЕКТИВУ
БЕЗ ПРЕДМЕТА

А тко види добро
Не плаши се друже
Пођимо у гору
Наш смех је последњи плач
Љубиш ли ме Уморана
Буните се
Наша буна за ново човечанство.

Љубомир Мичић

Држава и кинофилм

Држава је тело, које се темељи на национално-економској идеологији. Да се та идеологија укорени, потребно је да се она у једној ново сачињеној држави што више срестава, да се та идеологија популаризује и прикаже стварно најбољом. На који начин је то најбоље не може се лако тврдити. Али може се рећи, да данашње стање у нашој земљи нипошто није симпатично и да је тактика људи, који владају и бог зна како добро мисле — лоша. То значи: тактика би се морала из темеља променити, а средстава сасвим другачија искушати. Познато је кад се људима хоће нешто наметнути, па макар то било и најбоље, они то никако не воле примати на присилан начин.

Код нас има толико тога што би се морало нашим масама на сасвим не-приметан начин утувити у главу, а да оне то нити не осете. Најмање се осећа та тенденција у кинематографи. И наш који сретан државник морао би викнути: Браво! Хеурека! Кино! Ми имамо толико националистичких трза-вица, које су толико смешне, да из смешности прелазе у неку сентимен-талну трагику. Управо прекрасан са-држај за филм.

Кад би се отпустило од неких мањих вредних средстава културе која стоје далеко веће своте, него би стајао ка-ков пропагандистички филм, онда би се могло констатовати, што данас значи један добро комбинован тенденциозан филм.

У историјском нападу прогутала је само црвену таблицу. Настаде живо конање крви која је свом снагом ударила у мозак. Очи су joj iskočile od napetosti. Službujući lekar priskoči na zapomaganje u pomoć i izvadio crvenu tablicu iz grla. Crvena tablica je prebila lekarevo koleno. Bolesnik je pao u duboku nesvest. Umetno sa mehovima udišu mu vazduh i hrane ga sa ljudskom krvi. Evropa danas žive još kao živi leš: bez maternice, bez srca, bez očiју. Kako da žive bez čoveka i bez ljudi? Duše nije nikada imala. Čoveka nije nikada rodila a kamoli da rodi čovečanstvo.

— Naš bolesnik je neizlečiv!
— Evropa leži u agoniji.
— Evropa ima paralizu.
— Amin!

Ljutica Glinski

Држимо, да код нас о кинематографу није досада стварнијега ништа написано. Ради замашности, ми преносимо горњи чланак са малим променама г. В. Пољанскога из његове филмске ревије „Кинофон“, који је први пут објављен у априлу о. г. — Уредништво.

Зато би требала наша држава, да се за ствар поближе заинтересује, те да покуша основати једну Државну Творницу Филмова, са којом би још могла заслужити новаца. Таковатворница могла би продуцирати само оне филмове, који би садржавали државотворне идеје етичке мисли, које би и нехотице могле занети у естетској и сликовитој форми стотине и стотине тисућа наших југосла-венских и антијугославенских гледа-лаца у стотинама кинематографа. У вези с тиме могла би држава да сагради по један Државни Кино у свим већим градовима Југославије као на пр. у Београду, Загребу, Љубљани, Сарајеву, Сплиту, Суботици и т. д. Ти кинемато-трафи имали би само једну културну сврху, коју би се дало варирати на све могуће начине. Таковога или што сличнога не постоји нигде у Европи, а онда би имали једно дело у које би могли упрети прстом и рећи: Гледај Европо — Балканци!

Такав централни кинематограф могао би носити и службено име, као на пр.: ДРЖАВНИ КИНОИНСТИТУТ

У државном киноинституту и државним кинематографима могла би се држати разна предавања о тековинама кинематографије и њезине будућности, могла би се држати предавања за масе универзитетских слушања са њима приме-њеним пројекцијама филмова, које би продуцирале државне творнице. Могла би се одржати предавања за гомиле деце основних школа са њима опет примењеним пројекцијама филмова итд.

У томе државном киноинституту могле би гомиле света иа један лак и јефтин начин, а покаткада и бесплатно ансор-бирати огромни материјал класичне савремене, културе и наобразбе — а то све сликовито врло пробаљиво. Ја сам уверен, да бисе из дана у дан опажао неочекивани напредак у животу необразованих људи. Уверен сам и о томе, да би држава за уложених неко-лико милијуна динара повукла једну огромну моралну и материјалну корист. Дакако, страх пред издајцима! Четири или пет кинематографа!

То коначно не би смели бити луксусни кинематографи, који би стајали велики капитал, него врло једноставно грађене акустичне зграде у које би могло стати мноштво гледалаца. Па онда Државна Творница Филмова. Та творница би морала окупити око себе најспособнији технички и умет-нички материјал, те израђивати фил-мове сваке врсте: Националне, еко-номске, уметничке, природне географ-ске снимке, медицинско здравствене, кино-журналфилмове и т. д.

Тако не би било готово ниједнога чо-века у нашој земљи, који не би по-знавао све карактеристике своје домо-вине. Не би било уопште човека, који не би ту и тамо пронашао нешто што би њему као човеку користило. Људе из великих даљина зближавало би се, а људе необразоване могло би се по-учити о најкомпликованијим стварима културе људскога духа.

Много се чини чудно, али је ипак исти-нито, да данас има једна велика ве-ћина људи, који су препуштени самима себи. Што може такав један човек учи-нити? Или починити стотину глупости на дан или упитати попа за савет. А кад га није разумео, да почини зло дело, те да се на крају — исповеди. Јер богами наш селак, па ни обични грађанин не ће узети Рабиндраната Та-горе или Ајнштајна, па се задубити у њихову филозофију и назор о свету, него ће после напорног рада ући у биртију, пити се, потући се и отићи кући зостављати своју жену. Њему не помаже никаква индиска филозофија, а на Христоса је посве заборавио. Јер је коначно уверен, да је Христос једнак Христосу, не би било овакове не-подносиве данашњице.

Али кад би га нетко одвео у кино, да за 1 или 2 динара види неколико ша-љивих или „озбиљних“ слика, којима би га се довело до нечега, о чему би он мислио и под јаким уливом под-легнуо — доброј етичкој и социјалној тенденцији филма. Дакле, нипошто кинофилм није за др-жаву нешто инфериорнога, него напротив једна врло јака база, на којој би држава могла починити чудеса уз добру вољу и спрему људи, који би целу институ-цију имали у својим рукама.

За Југославију филм је — Колум-бово јаје! В. ПОЉАНСКИ

40 дана u pustinja

Iz zemlje gde uspevaju najtvrdre tikve.

Nemačka, ne imavši čovečje duše, stvorila je ogromnu čežnju za dušom. Lgende i bajke o duši ispunile su veliki komad života ove industrijalne Sahare. Nemogavši dati čoveka stvorila je mašinu.

Sav nemački ekspresionizam od svoga početka pa do kulminacije samo je čežnja za dušom — za oduhovljenjem. (Ако нигде, али овде је на месту да се каже: чезне се увек за оним чега се нема!) Заиста вам кажем: Немци немају душе. I баš, зато Mлада Nemačka покуšала је да створи једну уметну душу, да је удагне својим делима и својим тежњама.

Ekspresionizam je velika zabluda! O tome smo se uverili tek na njegovom vrelu. (Ја то лојално признајем, иако сам још 1919. био његов први пропатор у Југославији, тражећи у Загребу експресионистичку сцену.) Ја сам га узимао озбиљ-није и другачије него он то стварно за-служује. Ekspresionizam ima najmanje veze sa onom zemljom čiji bi on trebao da bude izraz. „Apstraktna umetnost“ u Nemačkoj — hiljadu puta je zabluda. Ne mogu da se načudim, kako to da Nemačka, u svom najbitnijem mašinskom organizmu nije dala umetnosti svoj najjači akcent: mašinizam. Nemačka je bezuverno trebala dati mašinsku umetnost. Ah — nemačka umetnost!

Razočaranja, koja je doživeo jedan Balkanac i zenitista — ogromna su. Та земља најманје заслужује оправданје своје монархијске и напokon републи-канске (!) химне „Deutschland über alles“ (Spevana na Helgolandu od nekog Hoff-mann von Fallerslebena i prodana jednom nakladniku u Hamburgu za 4 dukata. Ne-sretnik!) Nemačka po svojoj stvaralačkoj snazi (izuzev industriju i mašine) neop-sporno je zemlja netalentovanih ljudi, zemlja drugoga a možda i trećega reda. Njihova knjiška produktivnost nije merilo njihove unutrašnje vrednosti, jer njihove knjige vrlo retko su i njihov život. Njihov život je neelastičan, njihova misao ograničena — ne pruža mogućnosti širokih koncepcija. Ako се s pravom može za nas reći, da smo nedisciplinovani i si-rov, za Nemce se onda mora reći, da im je disciplinovanost isisala moždane i protoplazmu, isisala poslednju kap so-kova koji su potrebni za rađanje i stva-ranje novoga života. Јао: за сваки немачки ембрио напред је спремљен калуп, у коме се може развити само толико, колико је одређено и допуштено. Nitko се nije začudio koliko ја, зашто су у Berlinu golovo sve kuće u jednoj te istoj visini a retko која виша od 3—4 sprata. Та Vilim II. naredio је, да ниједна кућа не сме бити виша od његовог двора. Да, та Vilimova Nemačka u kojoj nikada nije bilo slobodnih ljudi žive još i danas pod zaštitom Republike.

Jedini nemački radnik oseća slobodu, a nemački pesnici još dugo će pevati i čežnuti slobodu. Jedini radnik priznaje, da je sreća za njih i celu Evropu što je Nemačka izgubila rat. Nitko više! Nitko! Nije li paradokсно i tragično, da mladi dramatičar Ernst Toller, koji је uапšen na barikadama za vreme revolucije (suđen 5 g. tamnice) još i danas čami u tam-nici pòd režimom за koga се borio. За njega, међу činovima u „Grosses Schauspielhausu“. (Pregradnja Pelciga), koje је davalo njegovu dramu „Ma-schinenstürmer“ за редом 40—50 puta pred punom kućom, uzalud hiljade grla viče: „Freiheit für Toller!“ Ne po-maže! То је Nemačka. Pesnik na bari-kadama borio се за njenu slobodu. Та ista Nemačka neda mu slobode, iако је pripadnik one stranke kojoj pripada i predsednik Republike Ebert. On не сме čak da čita ni kritike o svojim dramama. (G. Herman Wendel kao socijalista, više bi koristio da slomi svoje pero за slo-bodu Tollera i onih drugih, nego što Nemačku „ispravno“ informira o nekoј nepoznatoј zemlji „Sudslawien!“) Та ista zemlja otkriva svoju golotinju, kad vidite plakate „Pomozite gladnim Nemačima — u Rusiji“. Osloboditi Nemačku od neizlečive bolesti „vilimizma“ značilo би preporoditi i osloboditi 60 milijuna ljudi. Jedva toliko dana dostaje, da se izvrši takovo delo.

*Sintetično o svim pojedinostima umetnosti Nemaca, Francaza, Rusa idr. biće govora u narednim brojevima časopisa „Zenit“